

Piketty

EEVA LENNON

Ranskalaisen taloustieteilijän Thomas Pikettyn teos *Le Capital au XXIe siècle* on herättänyt suorastaan hämmästyttävän laajamittaista huomiota maailman turuilla. Se on todettu ajan hengen ilmentäjäksi, ja kirja käännettiin maaliskuussa englanniksi nimellä *Capital in the Twenty-First Century*. Lähes 700-sivuinen kirja pääsi englanniksi käännettynä Amazonin bestseller-listoille. Teos sai lisähuomiota arvovaltaisen *Financial Times* -lehden hyökkäyksestä ja sitä seuranneesta väittelystä englantilaisissa ja ranskalaisissa laatu-lehdissä.

Le Capital au XXIe siècle on viidentoista vuoden uurrastuksen tulos. Piketty on käyttänyt teokseensa myös muiden alojen tutkijoita ja siten myös historian ja yhteiskuntatieteiden menetelmiä. Selkeästi ja loogisesti kirjoitettu mammutti on poikkeuksellinen tutkimus tulon ja omaisuuden kehityksestä kehittyneissä maissa kolmensadan viime vuoden ajalta. Teos on samalla kiehtova kehittyneiden maiden poliittinen, sosiaalinen ja taloudellinen historia.

Piketty on opettanut monta vuotta taloustieteitä maineikkaassa amerikkalaisessa yliopistossa Massachusetts Institute of Technologyssa. Hän pettyi kuitenkin amerikkalaiseen taloustieteeseen, jota piti visioltaan liian kapeana. Piketty palasi Ranskaan ja tutkii ja opettaa nykyisin Pariisissa muun muassa L'Ecole d'économie de Paris -korkeakoulussa. Yhteydet Yhdysvaltoihin ovat kuitenkin taanneet hänen kirjalleen huomion myös Ranskan ulkopuolella.

Piketty on sijoittanut teoksensa laajempiin, kapitalismin olemusta mietiskeleviin teoreettisiin puitteisiin. Esimerkiksi Thomas Malthus ja Karl Marx olivat sitä mieltä, että kapitalismin puitteissa oli turha yrittääkään päästä tasa-arvoisempaan yhteiskuntaan. Marxin mielestä vallankumous eli siirtyminen sosialismiin oli muun muassa tämän vuoksi paikallaan.

Ensimmäiseen maailmansotaan asti tulo- ja omaisuuserojen jatkuva kasvu kapitalistisissa maissa oli todellakin vallitseva piirre. Mutta ensimmäisen maailmansodan vaiheilla taloudellinen eriarvoisuus alkoi heikentyä, omaisuus- ja tuloerot tasoittua. Tätä jatkui myös toisen maailmasodan jälkeen keynesiläisen kapitalismin aikakaudella aina 1970-luvun alkuun, öljykriisiin asti. Pääasiassa amerikkalaisen taloustieteilijän Simon Kuznetsin johdolla syntyi uusi talousteoriat, jonka mukaan kapitalismi kehittyessään pidemmälle alkaa automaattisesti tasoittaa tuloa ja omaisuutta.

Pikettyn teoksen mukaan kolmenkymmenen viime vuoden aika kumoaa teorian, koska sinä aikana tulo- ja omaisuuserot kapitalistisissa maissa ovat taas kasvaneet. Kirjan tutkimuksen mukaan omaisuus- ja tuloerot alkavat myös Euroopassa – eritoten Britanniassa ja Ranskassa – kivuta amerikkalaiselle tasolle. Varallisuus ei vielä ole yhtä epätasaisesti jaettu kuin menneisyudessa, mutta jos meno jatkuu ja mitään ei tehdä, vuonna 2050 olemme uudelleen luoneet 1800-luvun kapitalismin, jossa eritoten peritty omaisuus hallitsee talouselämää, Piketty ennakoii.

Pikettyn tutkimusten mukaan edes kehittyneellä kapitalismilla ei ole mitään sellaisia ominaisuuksia, jotka automaattisesti tasoittaisivat tuloa ja omaisuutta, pikemminkin päinvastoin. Hänen teoriansa mukaan pääoman kasautuminen tapahtuu, kun pääoman tuotto on suurempi kuin taloudellinen kasvu. Tämä on kapitalismissa normaalia, paitsi poikkeusoloissa, jolloin suuri osa pääomasta on tuhoutunut tai pakkolunastettu. Piketty näkee ajan ensimmäisestä maailmasodasta 1970-luvulle juuri tällaisena poikkeusaikana. Kaksi maailmansotaa tuhosi suuria omaisuuksia. Sotien aiheuttamat šokit saivat myös poliitikot toimimaan ja jakamaan omaisuutta ja tuloa eritoten progressiivisella veropolitiikalla ja hyvinvointivaltiolla.

Eriarvoisuus kasvaa yleensä lähinnä perinnön kautta, varsinkin hitaan kasvun oloissa, ja niissä hän olemme eläneet viimeiset 30 vuotta, selittää Piketty. Hitaan kasvun aikana työtä on vähemmän, ja työttömyyden takia työvoiman on vaikea tapella omaa osuuttaan työn hedelmistä. Toisen maailmansodan jälkeen 1970-luvun öljykriisiin asti lännessä ja erityisesti Manner-Euroopassa vallitsikin voimakas kasvu ja täystyöllisyys. Se teki myös poliitikoille helpommaksi jakaa kasvun hedelmiä tasaisemmin. Monissa nousevissa talouksissa kasvu on yhä kovaa, ja omaisuuden ja tulonjako helpottuu.

Mutta mikä nyt siis neuvoksi? Piketty ei tietenkään suosittele sotaa tai vallankumousta. Hän myöntää, että rikkaiden verojen korottaminen on vaikeaa nykyaikaisessa globaalissa kapitalismissa, missä pääoma liikkuu vapaasti. Piketty suosittelee globaalia omaisuusveroa. EU:n tasolla hän on federalisti.

BBC:n *Newsnight*-ohjelmalle antamassaan haastattelussa Piketty myönsi, että saamme vielä pitkään odottaa maailmanlaajuisia omaisuusveroa. Briteille hän suosittelee siksi työväenpuolueen ja keskustalaisen liberaalidemokraattisen puolueen jo ehdottamaa kalliiden ylläpysyysasuntojen verotusta (ns. *mansion tax*). Monet muut taloustieteilijät ovat Britanniassa todenneet, että omaisuutta voidaan jakaa muillakin tavoilla kansankapitalismin tai yritysdemokratialla, jos niikeen tulee.

Ranskalainen taloustieteilijä tyrmää teoksessaan useita muutoteorioita. Hän ei niele teoriaa, jonka mukaan sukupolvien välinen luokkasota olisi korvaamassa vanhan varallisuudelle perustuvan luokkasodan. Sukupolvien väliset erot ovat nappikauppaa verrattuna perityn omaisuuden synnyttämiin sukupolvien sisäisiin eroihin, hän toteaa. Hän ei myöskään suostu uskomaan teoriaa, jonka mukaan inhimillinen pääoma eli työvoiman laatu olisi sivuuttanut varsinaisen pääoman merkityksen taloudessa. Varsinaista pääomaa tarvitaan yhä kipeästi eikä sen merkitys ole hävinnyt, hän uskoo.

Pikettyn kirja on herättänyt vilkasta keskustelua taloustieteilijöiden piirissä. Yhdysvaltalaiset uuskeynesiläiset nobelistit Paul Krugman ja Joseph Stiglitz ovat leimanneet kirjan vuoden – ellei peräti vuosikymmenen – tärkeimmäksi taloustieteelliseksi teokseksi. Englannin pankin edellinen johtaja lordi King tosin arvioi, että Pikettyn huolellisesti kokoama tilastoaineisto ei ai-

van tue hänen voimakasta retoriikkaansa kapitalismin ominaisuuksista.

Julkaistuaan useampia ylistäviä artikkeleita kirjasta arvostettu päivälehti *Financial Times* pudotti todellisen pommin hyökkäämällä toukokuussa 2014 etusivullaan Pikettyn teosta vastaan. Poikkeuksellisen sensaatiomaiseen sävyyn lehti väitti tutkimuksensa osoittaneen, että ”ranskalainen rock-taloustieteilijä” oli tehnyt virheitä, jotka kyseenlaistavat hänen pääväitteensä rikkaiden jatkuvasta rikastumisesta. *Financial Timesin* tutkimus oli lehden mukaan paljastanut lukuisia vakavia virheitä materiaalin käsittelyssä ja luvuissa, joihin jotkut kirjan eriarvoisuuden lisääntymistä erityisesti Euroopassa kuvaavat päätaulukot perustuvat.

Samassa lehdessä Piketty vastasi kritiikkiin selittämällä, että omaisuustilastot ovat monessa maassa valitettavan vajavaisia ja vaikeita tulkita. Hän arveli, että hänen historiallisia menetelmiään tullaan varmasti vielä kehittämään edelleen, mutta siinäkin tapauksessa hän ei usko tulosten suunnan muuttuvan, ja jos lehden toimittajat pystyvät osoittamaan jotain sellaista, hän on valmis muuttamaan mieltänsä.¹

Julkisen sektorin televisiokanavan Channel 4:n taloustoimittaja Paul Mason asettui liberaalissa päivälehdessä *The Guardianissa* erotuomariksi. Hän totesi, että Yhdysvaltojen ja Britannian uusliberaalin politiikan kauden alussa vuonna 1979 tavoitteenakin oli lisätä tulo- ja omaisuuseroja. Omaisuustilastot anglosaksisissa maissa laadittiin kätkemään se, ja se oli mahdollista, koska näissä maissa ei ole omaisuusveroa. Mason muistutti, että ranskalainen taloustieteilijä on vaatinutkin läpinäkyvämpiä omaisuustilastoja kaikkialle. FT:n toimittajien ja Pikettyn tulokset löivät yksin esimerkiksi Ranskan ja Ruotsin kohdalla, koska maissa on omaisuusvero ja hyvät tilastot.

Erot koskevat pääasiassa anglosaksisia maita, joiden tilastot ovat hataria, Mason selitti. Jos Pikettyn esittämät luvut ovat virheellisiä, se johtuu siitä, että omaisuuden jakoa on yritetty kätkeä. Siksi Piketty on joutunut käyttämään kiertoteitä, perintöverotilastoja ja muita dokumentteja, ja tekemään itse huimiam loikkauksia laskelmissaan. Mutta jos FT:n toimittajien esittämät luvut ovat virheellisiä, se johtuu siitä, että he ovat uskoneet tahallisen heikkoihin omaisuustilastoihin, Mason selittää.

¹ Molemmat puheenvuorot voi lukea *Financial Timesin* verkkosivulta www.ft.com.

Financial Times yritti kaiketi rinnastaa Pikettyn Harvardin yliopiston taloustieteilijään Kenneth Rogoffiin, siinä kuitenkin onnistumatta. Rogoffin ja Carmen M. Reinhartin tutkimuksessa ”Growth in a Time of Debt” väitettiin tutkimuksen osoittavan, että mikäli valtionlaina ylittää yli 90 prosenttia bruttokansantuotteesta, taloudellinen kasvu alkaa hidastua. Tällä vuonna 2010 tekemällään tutkimuksella Reinhart ja Rogoff aseistivat ehkä tahtomattaan säästäväisyyspolitiikan kannattajia; mm. EU:ssa Olli Rehn viittasi kerran tähän tutkimukseen. Kun ryhmä taloustieteilijöitä sitten osoitti Rogoffin tehneen virheitä materiaalinsa hankinnassa ja tulkinnassa, säästäväisyyspolitiikkaa vastustaneet uuskeynesiläiset riemuitsivat. Rogoff myönsi vastahakoisesti virheensä, mutta väitti myös joutuneensa poliittisen hyökkäyksen kohteeksi. Tieteen maailmassa Rogoff säilytti virheestään huolimatta uskot-

tavuutensa ja maineensa. Tekeväälle sattuu, ja tie de menee eteenpäin ja kehittää jatkuvasti menetelmiään usein virheidenkin kautta. Pääasia, että tutkimusprosessit ja tulokset ovat läpinäkyviä ja että muut voivat helposti tarkastaa ja arvostella niitä. Maallikko ei tätä aina tajua, ja Rogoffin parjaus Twitterissä estää häntä todennäköisesti koskaan saamasta taloustieteen Nobelia, jonka hänen muut ansionsa ehkä oikeuttaisivat.

Rogoffia on pidetty oikeistolaisena uusliberaalin säästäväisyyspolitiikan asianajajana, vaikka hän onkin Pikettyn tavoin suositellut ainakin tilapäistä omaisuusveroa. Se ei estänyt häntä puolustamasta vasemmiston guruksi muutunutta ranskalaista virkaveljeään arvovaltaisessa ranskalaisessa *Le Monde* -lehdessä. Rogoff leimasi hyökkäykset Pikettyn teosta vastaan halveksuen ”herjaukset” ja ”epärehelliseksi poliittiseksi väittelyksi”.